

EURASIA CENTER

Eurázsia
Központ

Elemzések

A Közel-Kelet **változó erőtere** az átmeneti komplex
multipoláris világrendben

Sárkány László

EK/2025/12.

Eurázsia Központ Elemzések

Kiadó:
Eurázsia Központ

Szerkesztő:
Dr. Horváth Levente

A kiadó elérhetősége:
1117 Budapest, Infopark sétány 1.
eurasiacenter@nje.hu
<https://eurasiacenter.hu/>

Kiadásért felelős személy:
Dr. Horváth Levente, igazgató

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Eurázsia Központ álláspontjának.

EURÁZSIA KÖZPONT

Budapest 2025.

© Eurázsia Központ, Neumann János Egyetem

ISSN 2939-550X

A KÖZEL-KELET VÁLTOZÓ ERŐTERE AZ ÁTMENETI KOMPLEX MULTIPOLÁRIS VILÁGRENDEN

Sárkány László

Nagy- és középhatalmak, s helyi szereplők alakítják globálisan és regionálisan a jelenlegi, átmeneti komplex multipoláris világrendet és annak erőtereit, melyben két pólus, két vezető modell emelkedik ki egymással rivalizálva. Az Egyesült Államok konfrontatív és tranzakciós külpolitikát folytat, míg Kína a partnerséget és a kölcsönös előnyöket helyezi előtérbe. Az új világrendszer formálódásának e folyamatába illeszkedő, Közel-Keleten zajló események rávilágítanak arra a jelenségre, hogy a térség államainak erőtere és szerepe változni látszik mind a regionális, mind a nemzetközi kapcsolataikban. Ebben az összefüggésben értelmezendő az Aszad-rezsim bukása Szíriában, Trump amerikai elnöknek a Gázai övezettel kapcsolatos, megosztó szerepvállalása és az erre válaszként megrendezett kairói csúcstalálkozó. A változó közel-keleti erőterek kontextusába illeszkednek a közelmúltban Szaúd-Arábiában lezajlott orosz–amerikai tárgyalások is. Mindez rámutat a több szintű, oda-vissza irányú ki- és ráhatások (kölcsönhatások) valóságára: regionális és globális fejlemények között, közel-keleti államok és extra-regionális szereplők, valamint maguk a közel-keleti államok egymás közötti relációjában. Mindez a közel-keleti aktorok változó szerepéről és erőteréről tanúskodik a globális és regionális politikában. Jelen elemzés tárgya ezen megváltozott közel-keleti erőtereknek a bemutatása a régión belül és globális viszonylatban.

Kulcsszavak: globális, regionális, átmeneti világrend, komplex, multipoláris, Közel-Kelet, változó erőter, szerepvállalás, nemzetközi kapcsolatok, globális-regionális kölcsönhatás, Trump, Gáza, Szíria, Szaúd-Arábia, Kína

Abstract

Great and middle powers and local actors shape globally and regionally the current, temporary complex multipolar world order, in which two poles, two leading models emerge in rivalry with each other. The United States pursues a confrontational and transactional foreign policy, while China pursues a policy of partnership and mutual benefit. The events taking place in the Middle East, which are part of the process of

the formation of a new world order, highlight the phenomenon that the power and role of the states in the region seem to be changing in both their regional and international relations. The fall of the Assad regime in Syria, US President Trump's divisive role in the Gaza Strip, and the Cairo summit held in response should be seen in this context. The recent Russian-American talks in Saudi Arabia also fit into the context of the changing power dynamics in the Middle East. All this points to the reality of multi-level, back-and-forth influences (interactions). Namely, between regional and global developments, in the bilateral relations between Middle Eastern states and extra-regional actors, and among Middle Eastern states themselves. All of this testifies to the changing role and power of Middle Eastern actors in global and regional politics. The subject of this analysis is to present the Middle Eastern force fields in relation to these new developments and type of interactions.

Keywords: globally, regionally, temporary, complex, multipolar, new world order, Middle-East, confrontational, transactional, partnership, international relations, Gaza, Syria, Trump, Saudi-Arabia

Bevezetés

A **globális** hatalmak vezető szerepet játszanak a közel-keleti konfliktusok kezelésében. Az utóbbi időben azonban figyelemre méltóvá vált a **regionális** szereplők bevonása a közvetítői erőfeszítésekbe, amint azt Egyiptom és Katar is bebizonyította az izraeli-palesztin konfliktus eszkalációját követően. Ezenkívül a régió egyes országai – például Szaúd-Arábia és Törökország – a Közel-Keleten túl is kínálnak közvetítői szolgáltatásokat, például az ukrajnai konfliktushoz kapcsolódó diplomáciai erőfeszítéseik révén. Általánosságban elmondható, hogy egyre nyilvánvalóbbá válik a közel-keleti államok azon törekvése, hogy szerepüket nemcsak regionálisan, hanem globálisan is megerősítsék.

A Közel-Kelet azonban továbbra is megköveteli a **külső biztonsági garanciákat**. Ezt nemcsak a közel-keleti államok és az **Egyesült Államok** közötti fokozott katonai együttműködés bizonyítja, hanem **Kína** közvetítői szerepének felerősödése a szaúdi - iráni kapcsolatok normalizálásában, valamint az **Oroszországgal**, Indiával és más államokkal ápolt partnerségeinek fejlesztése. A közel-keleti országok azon erőfeszítései ellenére, hogy növeljék befolyásukat a regionális és nemzetközi ügyekben, továbbra is olyan kérdésekkel foglalkoznak, amelyek külső támogatást igényelnek. Így a térség államainak nemzetközi kapcsolatokban betöltött növekvő

jelentősége ellenére a regionális kihívások kezelésében továbbra is elengedhetetlen a nem regionális hatalmak segítsége.

Jelen elemzés célja a közel-keleti regionális szereplők egymás közötti és globális viszonylatban érvényesülő **erőtereinek** áttekintése, mindössze megemlítve a globális hatalmak erőtereinek irányukba történő ráhatását. Ez utóbbi egy külön áttekintés tárgya lesz egy következő elemzésben, különös figyelemmel Oroszországnak e térségben megerősödő és az Egyesült Államok kihátráló szerepeinek eshetőségére.

Regionális erőterek interakciója egymás között

Az Ábrahám-megállapodások: zavar az izraeli-arab szövetség **erőterében**

A 2020. szeptember 15.-én hatályba lépett, s azóta új tagokkal bővült kétoldali [Ábrahám-megállapodások](#) keretében az Egyesült Államok védnöksége alatt Izrael és egyes szunnita arab államok hoztak létre új erőteret. Ez eredményezett egyfajta exkluzív stabilitást, ám kizárólagosságának természetéből adódóan a térség átfogó rendezésének híján maradt. Az Ábrahám-megállapodások olyan szerződéssorozat, amely normalizálni hivatott a diplomáciai kapcsolatokat Izrael, az Egyesült Arab Emírségek, Bahrein, Szudán és Marokkó között. Ezzel összefüggésben más arab és muszlim államok, például Omán, Indonézia és Szaúd-Arábia is fontolóra vette kapcsolatainak a normalizálását Izraellel. Az [október 7.-i Hamasz](#) mézárhlást megtorló izraeli hadsereg katonai műveletei során keletkezett [hatalmas palesztin emberveszteség és infrastrukturális pusztítás](#) azonban úgy tűnik, hogy nem csak a lehetséges további arab szövetségeseket távolította el ezen megállapodástól, hanem a már meglévő [térségbeli szövetségeseit](#) is elbizonytalanította. Trumpnak az ott élőket kitelepítendő [„Gáza-kisöprési”](#) és [„Kelet-Riviéra”](#) terve nyomán keletkezett felháborodás pedig a palesztin kérdésnek és tágabb viszonylatban a térségnek a nagyhatalmi (USA) rendezési lehetőségét erősen **megkérdőjelezte**.

Izrael és Törökország szembenállása és érdekellentéte szintén a térség egyik kritikus destabilizáló tényezője, fokozva ezt azzal, hogy egy

meggyengült/meggyengített, egykori iszlamisták vezetése alatt formálódó új Szíria területén ütköztetik erőtereiket.

Szíria: Törökország-Izrael **erőtereinek ütközőzónája**

Törökország és Izrael a két fő szereplő az Aszad utáni Szíriában a regionális hatalmi vákuumok betöltésében, és a **súrlódás Ankara és Tel-Aviv között** egyre fokozódik. Recep Tayyip Erdoğan török elnök sok éven át erőteljes retorikával ítélte el Izraelt. Törökországnak akkor még miniszterelnökéként nagy nemzetközi figyelmet keltett a 2009-es Világgazdasági Fórumon a svájci [Davosban](#), amikor a Simon Peresszel, Izrael akkori elnökével folytatott heves vitát követően lerohant az emelvényről. Ennek kiváltó oka az [Öntött ólom hadműveletben](#) (2008/09) keletkezett hatalmas palesztin áldozat és annak ellentétes megítélése volt. A mostani, 2023 októberében elkezdődött gázai háború kapcsán Erdoğan határozott nyelvezetével szintén egyértelművé tette, hogy **Törökország ellenzi Tel-Aviv katonai műveleteit**, amelyek az Amnesty International és a Human Rights Watch szerint [népirtásnak](#) minősülnek.

A szíriai helyzet Bassár el-Aszad rezsimjének tavalyi bukása óta jelentősen fokozta a feszültséget a török - izraeli viszonyban. Mivel **Törökország és Izrael** a két fő szereplő, melyek erőterei ütköznek a polgárháború utáni Szíriában, Ankara és Tel-Aviv között fokozódik a feszültség. Törökország támogatja Szíria új kormányát, amelyet Ahmed el-Saraa ideiglenes elnök vezet. Ankara azt akarja látni, hogy Szíria lázadóiból lett uralkodói megszilárdítsák hatalmukat, és **egységes államként** kormányozzák Szíriát. Saját nemzetbiztonsági megfontolásai alapján Törökország hevesen ellenzi a Népvédelmi Egység (YPG) vagy a Demokratikus Unió Pártja (PYD) által irányított autonóm enklávét, nemhogy független kurd állam létrehozását Szíria északkeleti részén.

Mindazonáltal [a kurd Szíriai Demokratikus Erők \(SDF\) és Damaszkusz között március 10-én bejelentett történelmi megállapodásnak](#) csillapítania kell a török aggodalmakat. A megállapodás értelmében az SDF-nek (az Egyesült Államok által támogatott YPG vezette milíciaszövetség) minden katonai és polgári intézményét be kell integrálnia a szíriai államba, be kell szüntetnie az ellenségeskedést, és át kell adnia az északkelet-szíriai repülőtér, olaj- és gázmezők, valamint határállomások feletti ellenőrzést a központi hatóságoknak. Sikeres végrehajtás esetén ez az egyezmény Törökország és el-Saraa kormányának érdekeit szolgálja majd az egységesebb Szíria felé való elmozdulásban az Aszad utáni időszakban, annak

ellenére, hogy a közelmúltban Szíria Földközi-tenger partjain **erőszakos cselekmények** zajlottak, amelyek több mint 1000 halálos áldozatot követeltek – többségük alavita volt.

Ankara nem akarja, hogy a szíriai állam összeomljon veszélyes hatalmi vákuumokkal, mivel egy ilyen forgatókönyv hatalmas instabilitást idézhet elő, és oxigént adhat az olyan terrorista csoportoknak, mint az Iszlám Állam. Az ilyen zűrzavarok és biztonsági válságok könnyen áttérjedhetnek Törökországba, amelynek 900 kilométeres határa van Szíriával.

Nagy politikai nyomás nehezedik Erdoğan kormányára, hogy olyan megállapodást kössön Damaszkusszal, amelynek értelmében a Törökországban tartózkodó több millió **szíriai menekült** a lehető leggyorsabban hazatérhet. Ahhoz, hogy ez etikus módon történjen, stabilitásra és működő kormányra van szükség Szíriában. Ezen túlmenően a török építőipari és gyártó vállalatok jelentős szerepet játszanak **Szíria újjáépítésében** azáltal, hogy szerződéseket kötnek nagyszabású projektekre. Így **Törökország saját gazdasági érdekei** is képben vannak.

Izraelnek ezzel szemben a jelek szerint a török szempontokkal ellentétesek az érdekei Szíriával kapcsolatban. Tel-Avivnak, **saját biztonsága érdekében** egy gyenge Szíria az érdeke, ahol Damaszkusznak nincs erős központi hatósága, amely egységesen irányítaná az országot. Ennek okán támogatja az önrendelkezésre törekvő észak-kelet-szíriai kurdokat és a dél-szíriai drúz közösségeket, ezzel Szíria megosztottságát erősítve. Az Izrael által támogatott, autonóm milicista szíriai kurdokban azonban Törökország látja saját biztonságának fenyegetettségét. Ami a két regionális hatalom közül az egyiknek a **biztonságát** szolgálja, a másikkal **fenyegetést** jelent.

Izraelnek a török befolyás miatti fenyegetettség érzete a fő oka annak, hogy Tel-Aviv offenzíven lépett fel az Aszad utáni Szíriával szemben. Az izraeli biztonsági tisztviselők és elemzők körében egyre növekszik az aggodalom Ankara befolyásától az Izraelt fenyegető új Szíriában. Kevesebb mint egy hónappal Aszad bukása után [a védelmi létesítmények költségvetését és az erőviszonyokat értékelő bizottság kiadott egy jelentést](#), amely összefoglalta ezeket az aggályokat. Ez a bizottság, amelyet az izraeli kormány 2023-ban hozott létre az Izraelt érő **regionális fenyegetések** értékelésére, arra a következtetésre jutott, hogy **a szunnita iszlamisták** által uralt, [Törökország-orientált Szíria nagyobb veszélyt jelenthet Izraelre, mint a korábban Iránnal szövetséges Szíria](#) Aszad uralma alatt. "Izrael szembesülhet egy Szíriában megjelenő új fenyegetéssel, amely bizonyos tekintetben nem lehet kevésbé súlyos, mint az előző. Ez a fenyegetés egy

szélsőséges szunnita haderő formáját öltheti, amely nem hajlandó elismerni Izrael létezését" - áll a [jelentésben](#).

Az [Alma Research & Education Center](#) izraeli agytröszt közzétett egyik elemzésében („a török fenyegetés lehetősége – közvetlen és közvetett – Izraelre; helyzetértékelés”), rámutatott **Törökország** egyre fejlettebb nagy hatótávolságú **rakétáira és drónjaira**, amelyek potenciális fenyegetést jelenthetnek Izraelre, de hangsúlyozta, hogy „*jelentősebb kockázatot jelent az, hogy (Törökország) közvetett fenyegetést választ – egy Izraelre irányuló radikális szunnita meghatalmazott támogatásával Szíriában, amely hasonló ahhoz, ahogy Irán kezeli a síita szervezeteket.*” A szerző arra a következtetésre jutott, hogy „**Az Izrael-ellenes retorika és a változókéony regionális környezet kombinációja [arra kötelezi Izraelt, hogy továbbra is szoroson figyelemmel kísérje a török hadiipar fejleményeit](#), felkészüljön arra a lehetőségre, hogy rakétákat vetnek be a területe ellen, és feltárja a fejlett fegyverek szíriai szférába történő szállítása megállításának lehetőségeit**”.

Számos szakértő osztja azon értékelést, hogy „Törökország és Izrael valószínűleg nem fog komoly közvetlen konfrontációba lépni, még ha ez lehetséges is. Mindenesetre a két hatalom közötti feszültség komoly problémákat szülhet Szíriában, „*ezért szoroson figyelemmel kell kísérni őket*”.

Az USA védnöksége alatti török-izraeli kibékítés és szunnita arab országok stratégiai szövetségének **eshetősége**

Az Egyesült Államok, mint extraregionális nagyhatalom a két regionális szereplőre hatást gyakorolva egy modus vivendi, sőt akár **stratégiai modus operandi** kialakítására is készítheti a két országot. Ebben az összefüggésben értelmezhető, hogy míg a Trump-adminisztráció változatlanul örök szövetségese Izraelnek, [számít egyidejűleg Törökországra](#) is Ukrajna, a Dél-Kaukázus és Szíria stabilitásában, s ennek hangot adva, erre utalva Trump elnök a napokban „[jó vezetőnek](#)” titulálta a [török elnököt](#). **A török haderő** a legerősebb a térségben, s a hadiiparban is kritikus fontosságú jelentős ottani [ritkaföldfém-készlet](#) is megkerülhetetlen **tényezővé** teszi az országot. Az Egyesült Államok az egymásnak feszülő **Izraelnek és Törökországnak** [ugyanúgy](#) „nagy barátja”, a térség kettő riválisának szembenállását ekképpen mérsékelheti, sőt szövetségessé téve e kettő államot a térség stabilizálását elősegítheti.

Az elemzés elején említett Ábrahám-megállapodásokban keletkezett bizonytalanság feloldása esetén (a gázai helyzet megnyugtató megoldása) [az USA védnöksége alatt Izrael, Törökország és az arab államok szövetsége](#) egy új erőteret hozhat létre. Körvonalazódhat az USA védnöksége alatti Izrael, Törökország és szunnita arab országok szövetsége Iránnal (és Jemennel) szemben. **Egy Iránnal szembeni** katonai műveletekben való részvételt is jelentő e szövetség azonban már **nem stabilizáló** tényező, hanem **eszkalációs kockázat**.

Az Ábrahám-megállapodások szövetség törékenysége, átrendező regionális kapcsolatrendszer és ellensúlyozása

Egy ilyen kiterjedt, de egyben „**exkluzív ellen-szövetség**” esélyét **a gázai helyzet** megoldatlansága jelentősen csökkenti, s Izrael aggálya a **török-szír erőtérrel** szemben szintén nem egy kohéziós tényező egy Trump által elképzelt közel-keleti szövetségi rendszerben. Miként fentebb említésre került, **Izrael** már lassan nagyobb **fenyegetést lát Törökországban** és az általa támogatott Szíriában, mint Iránban. És a török-szír fenyegetettség okán is keresheti [Izrael a stratégiai szövetséget Oroszországgal](#), mely ország [Iránnak szintén katonai szövetségese](#). Egy Irán elleni támadás esélyét az is jelentősen csökkenti, hogy az **Öböl-menti Együttműködési Tanács** (GCC) országai kifejezetten, nyilvánosan, több alkalommal is kifejezése juttatták, [hogyan nem engedik](#) sem a területüket, sem a katonai bázisukat, sem a légterüket felhasználni egy Irán elleni háborúban.

Szaúd-Arábia, amely 2023 szeptemberében az Izraellel fenntartott kapcsolatok normalizálásának csaknem a végső szakaszában volt, azóta kijelentette, hogy [addig nem lehet normalizálni Izraellel](#) való kapcsolatát, amíg nem születik végleges megoldás a palesztinai kérdésre. Gyakran vezető szerepet vállalt **Izrael elítélésében** is a gázai és libanoni csapások miatt. Ezenkívül Szaúd-Arábia **támogatta Iránt** az izraeli csapások ellen; Az Iszlám Konferencia Szervezete (OIC) és az Arab Liga közös rendkívüli vezetői csúcstalálkozóján Rijádban 2024. november 11-én a szaúdi koronaherceg arra kérte a nemzetközi közösséget, hogy kényszerítse Izraelt **Irán szuverenitásának** tiszteletben tartására.

[A gázai háború összehozta a térség országait](#), és emlékeztetett arra, hogy Izrael kulcsfontosságú ellenfél a térségben, és akadálya a független Palesztina kialakulásának. Míg a forradalmi Iránból származó fenyegetést nem sikerült teljesen megszüntetni, a szaúdi-iráni közeledés és az Iránnal való szélesebb körű regionális megbékélés felkeltették a régió stabilitásának a reményét. Ugyanakkor ezen

országoknak a múltbeli konfliktusokból adódóan továbbra is **fenntartásaik** vannak a perzsa állammal szemben.

A pekingi orosz-kínai-iráni tárgyalások is **komoly ellensúlyt** jelenítenek meg. E hármass nagy- és középhatalmi szövetségnek **a régióra gyakorolt (kölcson)hatása** a következő elemzés tárgyát képezi.

Törökország és Szaúd-Arábia közös védelmi stratégiája

Egy **közös regionális stratégiai erőter** létrehozásának kontextusában értelmezhető az is, hogy 2024. december 22-én magas szintű **török és szaúdi** védelmi miniszteri találkozóra került sor. Noha a látogatással kapcsolatban nem adtak ki hivatalos nyilatkozatokat, tükrözi a szaúdi-török kapcsolatokat közelmúltbeli pozitív fejleményeit és a **stratégiai együttműködés** megerősítését, különösen a védelmi ágazatban. A látogatás időzítése jelentős, egybeesik a gázai háború utáni regionális fejleményekkel, valamint a Szíriában és Afrikában zajló folyamatos átalakulásokkal a mindkét nemzet számára kölcsönösen stratégiai érdekű területeken.

Szaúd -Arábia és Törökország egy új biztonsági környezet kialakításán dolgozik, amely elősegítheti a Közel-Kelet stabilitását, és példát mutat a regionális szereplők számára. Ez a jövőkép magában foglalja **az iszlám országok koalíciójának** megerősítését **a globális számításokban**, valamint olyan nemzetközi és regionális rendszerek elleni küzdelemben, amelynek célja a hatalmi regionális egyensúly megváltoztatása.

Az izraeli-palesztin konfliktus, Gáza és arab összefogás a kairói csúcson

A Közel-Kelet legnagyobb destabilizáló tényezője a palesztin-izraeli konfliktus. Míg a szomszédos arab országok és az Öböl-államok tárgyalás mentén rendeznék a gázai kérdést, addig a konfliktusban közvetlenül érintett izraeli és palesztin felek a tárgyalásokat megszakítva, háttérbe szorítva újra és újra fegyveres eszközökhöz folyamodnak. Ráadásul mindkét fél számára egy „végső győzelem” a cél, ami nem a legjobb előfeltétele a béketárgyalások sikerének.

A január 15.-én megállapodott **tűzszünet** is csak külső, nagyhatalmi beavatkozásnak volt köszönhető, s a felek számára csupán időnyerést jelentett a

további összecsapások és stratégiai céljaik megvalósításának folytatása előtt. A két szembenálló fél a [mindössze két hónapig tartó tűzszünet](#) alatt is az egyezségek megsértésével, illetve be nem tartásával vádolta egymást. Az elmúlt közel 80 év alatt nem voltak képesek megoldani ezt a helyzetet sem a közvetlen fegyveres konfliktusban álló felek, sem a gazdasági prosperálásra koncentráló arab Öböl-államok, sem a nemzetközi szervezetek, s a szuperhatalom Amerikai Egyesült Államok sem. Tény viszont az is, hogy [Trump elnök javaslata hatására](#) jött létre egy eddig nem látott konszenzus a Gáza ügyében mostanáig tevélegesen nem aktív arab országok között – Trumppal és Izraellel szemben.

A közel-keleti államok globális szerepének erősödése

A kairói csúcstalálkozó, egységes arab álláspont és újjáépítési terv

Az izraeliek által okozott megtorló, túlzott, [stratégiai](#) (?) pusztítások és Trump elnök „kisöprés-kitelepítés-újjáépítés” javaslata a térség arab és nem-arab országai közötti kohéziót erősítette. Többszöri előzetes egyeztetés és halasztás után Kairóban tartották meg a történelmi találkozót, amelynek célja, hogy a vezető arab országok választ adjanak az amerikai elnök felvetésére. Az öt évre tervezett, 53 milliárd dollár költségvetésű javaslat három szakaszban való megvalósítást irányzott elő:

Első szakasz (6 hónap): a romok eltakarítása és a menekültek átmeneti elszállásolásának megoldása.

Második szakasz (2 év): 200 ezer új lakóhely felhúzása.

Harmadik szakasz (2 és fél év): további 200 ezer lakóhely és egy repülőtér felépítése.

Az arab államok Trump felvetésére konkrét rendezési tervvel válaszoltak és a kezdeti nagyhatalmi reakciók pozitívak voltak. Trump elnök közel-keleti különmegbízottja, a [Floridában sikeres ingatlan-mágnás](#) Steve Witkoff az egyiptomi külügyminiszterrel folytatott telefon beszélgetése során [megerősítette](#), hogy az egységes arab terv „*vonzó elemeket tartalmaz és jó szándékot tükröz*”. De magából a Fehér Házból olyan hírek jöttek, hogy az amerikai elnöknek nem tetszett az arab csúcson elfogadott gázai újjáépítési terv, [elutasítja](#) azt. A Fehér Ház nemzetbiztonsági tanácsának szóvivője közölte, hogy az arab országok által elfogadott terv „*figyelmelen kívül hagyja azt a tényt, hogy Gáza jelenleg élehetetlen*,”

és a palesztinok nem élhetnek emberségesen egy romokkal és fel nem robbant lőszerrel teli területen. Lényeges elem, hogy Gázát a Hamasztól mentesen kell újjáépíteni”.

Szaúd-Arábiai Királyság: Feltörekvő középhatalom a globális dinamikában

Szaúd-Arábia egyre **erőteljesebb** külpolitikájával hívja fel magára a figyelmet, amit az ország nagyobb függetlenségének és szövetségbővítésének vállalása jellemez. Szaúd-Arábia közelmúltbeli politikai és gazdasági innovációinak zászlóshajója a [Saudi Vision 2030](#) program. E [jövőkép](#) megvalósítása felé tett ambiciózus tervek: regionális [mesterséges intelligencia hatalommá](#) válás; az [elektromos autók globális gyártójává](#) válás Kínával partnerségben; átalakuló turisztikai szektorával [a világ öt legnagyobb turisztikai célpontja](#) közé kerülés. A Királyság úgy irányítja a gazdaságát, hogy lépést tudjon tartani a globális energiaátmenettel és a függetlenebb külpolitikával, miközben Rijádot [jelentős középhatalommá](#) alakítja – ami érdekeit regionális és globális befolyásának növelésével és külső kapcsolatainak szélesítésével hajtja végre. A Királyság külpolitikájának prioritásai közé tartozik a gazdasági befolyási övezetének kiterjesztése, kapcsolatainak kiszélesítése és hatalmának kivetítése a többpólusú világban. E célok elérésére törekedve, Rijád egyre inkább a döntő fontosságú diplomáciai és közvetítői kezdeményezések élére helyezi magát. A Királyság döntő szerepet játszik a régióban, egyensúlyban tartja Egyiptomot, Iránt, Izraelt és Törökországot biztonságának védelme és regionális befolyás gyakorlása érdekében. Szaúd-Arábia szerepe a különböző közeledési erőfeszítésekben az egész régióban hajtóerőként hat az arab nép kapcsolatainak megerősítéséért folytatott kampányban.

Szaúd-Arábia jelentősége a diplomáciai közvetítőként nem csupán regionálisan, hanem [globálisan](#) is nőtt: amellett, hogy aktív szerepet vállalt a béketárgyalások lebonyolításában a gázai háborúval összefüggésben, Szaúd-Arábia adott otthont az amerikai-orsz tárgyalások első fordulójának, és arra számít, hogy egy második csúcstalálkozónak is otthont ad azzal a céllal, hogy véget vessen az ukrajnai háborúnak.

Omán csendes közvetítő diplomáciája általi regionális és globális jelentősége

A globalizáció és konnektivitás korszakában a regionális partnerségek a gazdasági növekedés, a politikai stabilitás és a kulturális csere kulcsfontosságú hajtóerőkké váltak. Mindennek mintacsorgója az egyszerre csúcsmodern és gazdag civilizációs örökségét autentikusan megőrző [Ománi Szultánátus](#), melynek rendkívül pozitív a megítélése mind a helyi lakosság körében, regionális és globális szinteken egyaránt. Omán az érdekeit szem előtt tartó **értékelvű semlegesség** politikáját követi, ami **az állam stabilitásának** központi pillére. A dél-kelet arábiai ország nem vesz részt a közel-keleti konfliktusokban, és gyakran **közvetítő szerepet** tölt be a rivális felek között. A semlegesség előnyei Omán számára nyilvánvalóak: mivel az országnak nincsenek ellenségei, elkerüli mind a közvetlen, mind a közvetett katonai konfrontációt. Omán e vezérelvek mentén folytatott csendes külpolitikájával bebizonyította, hogy képes egy másfél ezeréves konfliktusban közvetítve elősegíteni két középhatalom kapcsolatainak a normalizálódását: [a szunnita Szaúd-Arábia és a síita Irán közeledését](#) Irakkal együtt az ománi diplomácia indította el. **Jelentősége** diplomáciai közvetítőként nem csupán regionálisan, hanem globálisan is nőtt: a szunnita és síita középhatalom kiegyezését [globálisan megerősítette Kína erőteljes támogatásával](#), melynek köszönhetően 2023 elején Szaúd-Arábia és Irán bejelentette diplomáciai kapcsolatainak helyreállítását Pekingben, ami a **„megbékélés hullámát”** szélesítette ki a Közel-Keleten.

Globális szerepét erősíti [szintén](#), hogy a napokban felmerült Omán az Emirátusokkal együtt, **mint közvetítő Irán és az Egyesült Államok között**. Az olyan Öböl-államok, mint Katar és Omán, nagy tapasztalattal rendelkeznek közvetítő felekként, s tény, hogy Európa egyre kevésbé tekinthető a Trump adminisztrációval való kapcsolattartás potenciális elősegítőjének.

Törökország, mint megkerülhetetlen erőter mind a Közel-Kelet, mind az USA, mind pedig az EU számára

Fentebb számos összefüggésben bemutatásra került Törökország középhatalmi szerepe a térségben. **Washington** a napokban megerősítette, hogy [számít Törökországra](#) Ukrajna, a Dél-Kaukázus és Szíria **stabilitásában**, s Trump elnök a napokban [„jó vezetőnek” titulálta a török elnököt](#). **A török haderő** a legerősebb a térségben, s a hadiiparban is kritikus fontosságú jelentős ottani [ritkaföldfém-készlet](#) is megkerülhetetlen tényezővé teszi az országot. **Törökország az EU**

kulcsfontosságú [stratégiai partnere](#) olyan kérdésekben, mint az éghajlat, a migráció, a biztonság, a terrorizmus elleni küzdelem és a gazdaság. Erdoğan elnök [szerint](#) **Európa nem tud túlélni globális szereplőként Törökország nélkül.**

Konklúzió

A Közel-Kelet államai alapvetően az első világháborút követő új világhatalom kialakításának passzív elszennedői voltak alapvetően. Elég, ha megnézzük a vonalzóval, nagyhatalmak által önkényesen meghúzott határvonalakat a térképen. Ezzel szemben napjaink eseményeiben az tükröződik, hogy a jelenleg zajló, új világhatalom formáló folyamatoknak immáron aktív résztvevői a közel-keleti államok. Azzal együtt, hogy a régiós erőterük megerősödött, az egyes országok között eltérések vannak e tekintetben. Míg a térség egyes országainak súlya mind regionálisan, mind globálisan növekedett, más országok a fennmaradásért küzdenek. Az együttműködésre való törekvések mellett továbbra is meg vannak a törésvonalak és destabilizáló tényezők, konfliktus góccok. Ennek okán nélkülözhetetlen az extraregionális nagyhatalmi partnerség a régió középhatalmaival, ám ennek stabilizáló hatása kérdéses, amennyiben egy kizárólagos, konfrontatív jelleget ölt, s nem ellensúlyt képez. Az USA védnöksége alatt korábban kezdeményezett Ábrahám-megállapodások Izrael és egyes szunnita országok közötti szövetségét a gázai események, s a Trump-adminisztráció „béketornádója” megtépázta. Ugyanakkor eddig nem látott konszenzust, új erőteret hozott létre a szunnita arab államok között, melyek eddig szintén nem tapasztalt módon a síita Irán mellett is kiállnak, illetve ellenzik az USA-Izrael általi támadási szándékot a „gonosz tengelyének” titulált perzsa állam ellen. Az új amerikai szerepvállalás paradox módon önmagával szemben hozott létre egy konszenzusos egységet, amely egyszerre konfrontatív és (sajátosan)konstruktív módon viszonyul a térség gócpontja, Gáza kérdésében.

A térségben Törökország is súlyosabb szereplővé, megkerülhetetlen tényezővé vált mind az új Szíriában való politikai és gazdasági befolyása, mind katonai potenciálja okán. Az Egyesült Államok haderejének bejelentett európai és közel-keleti csökkentése-visszavonása okán a török katonai potenciál felértékelődött az EU számára. Ugyanakkor ezt az USA örök-szövetséges Izrael a saját biztonságára nézve fenyegetettségként értelmezi.

Ebben a kontextusban is értelmezhető, hogy a zsidó állam stratégiai szövetségest keres Oroszországban, ami szintén stratégiai szövetségese Izrael ellenségének

Iránnak. Ennek okán az USA által is – kölcsönös előnyök mentén – elismert, megerősödő orosz jelenlét a Közel-Keleten (különösen Szíriában) komoly stabilizáló tényezővé válhat.

A következő elemzés tárgyát e kérdés áttekintése képezi.

Washington és Moszkva vajon együtt stabilizálja a Közel-Keletet, vagy Trump átengedi ezt a szerepet a Kína-Oroszország-Irán hármasnak?

Az mindenképpen megállapítható, hogy az új világrendszer kialakulásában [az erőterek a Közel-Keleten is átrendeződnek.](#)